

eisenhowerovce. Od našeho příjezdu do Orlice se stávalo čím dál častěji, že Džony Kraun se zjevoval v podobě ducatého strýce s náramně huňatým obočím a s ušima odstávajícíma v pravém úhlu od hlavy.

Byl to den, kdy jsme ani jedinou myšlenkou nezavádili o zhoršující se politickou situaci, den bez nervózních rodičů, kteří bývali tak pohroužení do vlastních myšlenek, že ani neslyšeli, když jsem se jich na něco ptal, natož aby mi odpovídali. Místo toho jsme poslouchali, jak nám vysoko nad hlavami šumějí jedle ve větru, dívali se, jak se motýli míhají po bludných stezkách vzduchem, brouzdali se v bystřinách po kluzkých kamenech a pili z dlaní nádherně osvěžující ledovou vodu.

Zanedlouho potom, co jsme snědli chleby se salámem, dorazili jsme k řece. Strýček Harry se zastavil, ukázal na druhý břeh a prohodil, že támhle už je Polsko.

"No ne!"

Zůstal jsem stát jako omráčený, už zase s pusou dokroťán, což byl výraz, který musel strýček Harry tou dobou pokládat za zcela přirozený. Na Polsku nebylo nic zvláštního. Byly tam stejné jedle, stejné pampelišky, stejné blahodárný klid. Poprvé v životě jsem viděl státní hranici. Napínal jsem zrak, abych uviděl nějakého Poláka. Jsou černí nebo mají šikmé oči? Ale až na osamělého motýlka, který přelétal přes řeku do Československa, jako by se mu nechtělo, neviděl jsem nic. Ani na tom motýlovi nebylo nic výrazně polského. Stál jsem tam a dlouho hleděl do Polska. Strýček Harry si zul bagančata a ponořil utrámené nohy do proudu. Pak si všiml, že ještě pořád civím na sever, a zeptal se:

"Copak je tohle poprvé, co vidíš tuhle hranici?"

Přikývl jsem.

"Tohle je poprvé, co vidím vůbec nějakou hranici." Strýček Harry vytáhl nohy z řeky a pokýval hlavou:

"Já pořád zapomínám ... pořád zapomínám ..."

Cestou domů jsem se ho zeptal, kolik hranic v životě

překročil. Odpověděl, že kromě jedné velice důležité, která se zove hranice zdravého rozumu, překročil jich snad stovky. Když jsme zase sestupovali do údolí Orlice, zpíval si z plných plic a falešně, až hrůza.

Po chvíli se mi zdálo, že jsem přivedl strýčka Harryho do tak dobré nálady, že se ho mohu zeptat, jak to vlastně bylo s tou válkou v Tichém oceánu. Virtuózně změnil téma a začal mi vykládat, že až pojedu do yellowstonského parku, musím mít dobrý rychlý vůz, protože medvědi se tam potulují v stohlavých stádech a na dlážděných dálnicích snadno dosahují rychlosti padesáti kilometrů za hodinu. Slíbil jsem mu, že do Yellowstone ani nepáchnu bez své spolehlivé, vzduchem chlazené tatro. Rozchechtali jsme se, až jsme se za břicha popadali, a dům Dubských se objevil v dohledu.

Dva dny předtím, než se měl strýček Harry vrátit do Prahy na mohutný srpnový sjezd Lidové strany, pozval celou rodinu na večeři. Domluvil se s místním hospodským Šturmem (ten se hned rozjel do nejbližšího města, aby si dal honem vyčistit smokas) a v sedm večer jsme všichni, otec, strýček Harry, maminka a já, vkročili do Šturmovy restaurace na druhé straně jezera. Zavedli nás přes místnost, plnou štiplavého kouře a opálených chlapů s hrubýma rukama i obličejí a s nakřáplými hlasy, kteří mazali mariáš usmolenými kartami, do privátního salónku v zadním traktu restaurace.

Šturm poletoval kolem stolu tak trochu jako ten polský motýlek, naléval nám ze stříbrných šálků hovězí polévku s játrovými knedlíčky a proháněl zpoceného číšníka z kuchyně, do kuchyně a do lokálu, aby trochu ztišil rámusící proletariát.

Večeře byla znamenitá. Svíčková prolínala jazyk dokonale rozkoší, knedlíky se rozplývaly v ústech v povlak dobroty a ananasový dort zakončil hody triumfálním burácením kulárního crescenda. Strýček Harry si zapálil havano a poprvé jsem uviděl, že i tatínek

si od něho vzal doutník. Maminka spokojeně čudila kamečku, všichni jsme usrkávali černou kávu, skoro přesvědčení, že ve světě nastal obrat k lepšímu.

Z tohoto bludu jsme byli krutě vyvedeni, když se rozlétly dveře a do salónku se vevalil kouř laciných cigaret z toho vedlejšího lokálu vyhrazeného karbanu.

Muž s kosmatým knírem na horním rtu, v ošuntělé, záplatované manšestrové bundě a gumových holínkách, němž se rýsovaly očividně rozpačité tváře jeho spoluhráčů. Opíral se o veřeje a díval se na nás mlčky, začal zvedat se židle.

"Promiňte, tohle je soukromá společnost. Rezervovali jsme si tuhle místnost ..."

"Ale nerezervovali ste si celej podnik, co?"

"To ne, my ..."

"Tak proč ste ho třikrát poslali za náma, abysme prej platíme, jasný? Třikrát, prosím, to je co říct! My taky Muž ukázal na mladého číšníka, který se třásl jako osika.

"Promiňte, ale my ho neposlali."

Muž přimhouřil oči.

"Ale děte, že von by chodil sám vod sebe? Dubskej, vy ste lhář, kolaborant a svině příživnická. S váma udělám krátkej proces."

Šturm pokročil kupředu.

"Ale ale, pane Jíra, tohle je nedorozumění, přece to nebudem rozmazávat. Pojte, hoši, tuhle rundu platím já ... Promiňte, pane Dubský, ale ..."

Šturm podcenil Jírovu sílu i mohutnost jeho opice. Jíra do něho vrazil, až přeletěl přes celý pokoj směrem ke stolu s ananasovým dortem.

"Ruce pryč, ty panský slouho, z tebe je mi na blítí ... To je vod vás moc hezký, pane Dubskej, že ste nám sem

přived tohohle americkýho strejčka Sama. Hele, můžete těm šizunům v Šikágu vyřídit, že se Amerikánům na ty jejich milosti vyflajzneme, dovedeme se vo sebe postarat sami, jasný?"

Otec teď stál, rudý v obličejí, a ztěžka dýchal. Ale strýček Harry zůstal sedět, na Jíru se podíval jen chvílemi, jsa zřejmě docela pohroužen do pomyslného diagramu, který rýsoval párátkem na ubrusu.

"Beze všeho, ty budou mít radost! Já teda nejsem přímo z Chicaga, ale vynasnažím se, aby tuhle dobrou zprávu dostali."

"Ty sroulo jeden!"

Strýček Harry zvedl hlavu.

"Poslouchej, ty dacane, takhle můžeš mluvit s těma mongolskejma barbarama, co vás vosvobodili, ale ne se mnou. Kdoví, možná že se tobě a takovejm, jako seš ty, jednoho krásnýho dne podaří strhnout celou tuhle zem na vaši úroveň, ale ještě k tomu nedošlo. A do tý doby se ti pořád ještě může stát, že ti někdo vyrazí těch zvejn pár posledních shnilých zubů. A třeba to budu zrovna já."

Dívali se na sebe plni záští. Matka vstala, popadla mě za ramena a začala mě strkat kuchyní ven. Za námi cupital Šturm, rozplývá se v omluvách, a tatínek, který se ustavičně ohlížel přes rameno v naději, že nás Harry bude následovat. Jinak by mu možná nezbylo, než vrátit se na tu horkou půdu, kterou teď opanovali dělníci z blízké pily. Naštěstí se k nám strýček za chvíli připojil, a tak jsme zamířili husím pochodem va tmě stezkou podél jezera k našemu domu.

Nevzpomínám si, že by někdo za celou tu cestu pronesl jedině slovo.

Po příhodě s Jírou si strýček začal silně uvědomovat, kolik rudých hvězd je vyvěšeno na fasádách pražských domů, a když šel kolem, nikdy si neodpustil rozhořčené poznámky. V tramvaji pokaždé ostantativně vstal a šel si stoupnout na plošinu, když si vedle něho sedl člověk s

kladivem a srpem na klopě. Jinými slovy, vzhledem k tomu, jak se situace v Praze utvářela, byl nejvyšší čas, aby strýček Harry vypadl.

Jednou večer, když jsme seděli zaborení do křesel v pokoji, kterému maminka říkala salón (já jsem dostal povolení sdílet tuto výsadu s dospělými jen na přímluvu strýčka Harryho), můj americký příbuzný docela klidně odpálil bombu.

"Chtěli byste, aby tuhle Jeník studoval v Americe?" zeptal se a zabíhal z havana.

Dosah této poznámky byl tak nedozírný, že otci chvíli trvalo, než se vzomohl na odpověď. Jeho první odezva nebyla právě bystrá ani podnětná.

"Studoval? V Americe?"

"No budeš. Zapsali bysme ho do dobrý internátní školy. Je jich tam spousta."

"Ale proč tak daleko? Už bysme ho nikdy neuviděli," polekala se maminka.

"No to se ví. To už aby šel radši do Anglie. Jestli se má naučit pořádně anglicky, tak pokud já vím, Angličani mluvěj líp než Američani," dodal otec.

"Nějde jenom o angličtinu, jsou i jiný důvody."

Tato taktika však na otce neplatila; okamžitě pojal podezření.

"Koukej, Harry, my víme, že jste se s Janem hodně skamarádili, ale Amerika je daleko - až za oceánem. A našim školám se nedá nic vytknout. Popravdě řečeno, mají vysokou úroveň, jak jsem slyšel."

Harry se naklonil kupředu, vyňal doutník z úst a promluvil rychlým, naléhavým tónem, jakého, pokud vím, použil během celého svého pobytu u nás jenom jednou - tehdy s Jírou.

"Tak dovol, abych tvůj názor opravil. Vaše školy nestojí za nic. Je to samej komunistickýk žvást a náramně málo faktických informací, učiněný agitační střediska. Tam, kde visel obraz Hitlera, je teď Stalin a ruština se učí

povinně, ačkoli mimo východní Evropu má asi stejnej význam jako sánskr. Takový jsou vaše školy a taková je vaše situace. Tak proboha už konečně otevřete oči."

Hlava mi šla kolem samým úsilím pochopit, o čem je řeč, a zároveň nepřipustit, aby se má představivost utrhlá ze řetězu při pomýšlení na to, jaké by to bylo studovat v Americe. Viděl jsem sám sebe za volantem bílé vypořádkované packarda - pneumatiky zaskřípěly, jak jsem bral zatačku z Hollywoodu na Pátou Avenue směrem na Trafalgar Square, kde jsem měl rande s Ritou Hayworthovou. Anglicky jsem mluvil úsečně a lážo plážo, jen tak skrz zuby. Kolem mne se mihaly mrakodrapy celé rozmazané, neb jsem se řítit bleskovou rychlostí 200 km za hodinu.

"Podle mého to není tak zlé," řekla maminka jemně, "měls vidět, jak to vypadalo za okupace."

Strýc Harry se už zase zabořil do křesla a spokojeně pokuřoval.

"A důležitý, snad nejdůležitější ze všeho je, že bojujeme ... na to nesmíš zapomínat!"

Tak pravil můj otec, bojovník boží.

"Copak o to, vy jste všichni náramní sekáči, jen co je pravda. Celěj Západ vás vodepsal, coby Stalinův písčček, ale vy se nedáte," řekl Harry.

"To není žádná legrace, Harry," napomenula ho matka.

"Věřu že ne ... a hlavně to ani není pravda. Kdo nás odepsal? Jmenuj mi jednu jedinou takovou zemi!"

"Beze všeho. Třeba Spojené státy severoamerické."

"Ale prosím tě, to je přece směšný. Američani stojěj stoprocentně za náma," řekl otec. "Nemůžou potřebovat ještě jeden Mnichov."

"Američani budou Čechy litovat. A upřímně. Ale copak to nechápete? Nemůžou ani hnout prstem, aby vám pomohli. Musel přijít útok na Pearl Harbor, aby vstoupili do války. Dokázali byste spískat něco takového? Protože

jestli to nedokážete, žádnéj americkéj president nepošle svou armádu do války. Rusové tohle vědí zrovna tak dobře jako Američani, a právě proto má Stalin takovou moc."

"Už jsme se vylízali z horších malérů," řekl otec poněkud chabě. Po chvíli dodal: "Teď to třeba nedávaj tak najevo, ale až půjde do tuhýho, vzpamatujou se. Počkej a uvidíš."

"Viš, tohle jsou momenty, kdy si vždycky říkám, že by pro mě bylo líp, kdybych nežil třicet let v Americe, kdybych tu zem tak skrz naskrz neznal."

"Harry, ty to třeba vidíš z jiné perspektivy," vmísila se maminka zdravou připomínkou. "A nikde nestojí psáno, že zrovna ta tvá perspektiva musí být správná."

Harry jen seděl a pokuřoval.

"No snad máš pravdu. Ale já vím, že americkéj vyslanec v Československu není ani Chip Bohlen, ani George Kennan, ani Averell Harriman, nýbrž nákej Steinhardt. Slyšeli jste o panu Steinhardtovi dřív, než přijel do Československa? Já ne. A nikdo nejmenuje nákou neznámou nulu jako diplomatickýho zástupce do země, za kterou chce bojovat."

Z postranní ulice se vyřítil bílý študás Bearcat a muž v proužkovaném obleku, který seděl vedle řidiče, začal otevírat houslové pouzdro. Rita zaječela a já strhl volant doleva, jak nejdál to šlo. Vletli jsme do loopu pouhou stočtyřicítkou, protože jsme píchli. Kulky samopalu mi vyšly pěkný vzoreček na předním skle. Podíval jsem se na hodinky - musím sebou hodit, jinak přijdu pozdě na svou doktorskou disertaci do Harvardu.

Maminka se rozplakala.

"Jsme my to ale nešťastná, nešťastná země."

"Koukej, Harry, my máme jenom jeho. Nemůžem ho poslat pryč. Je od tebe moc hezký, žeš to nabíd, a my ti budeme vždycky vděčný, žeš mu chtěl dát takovou příležitost, ale nemůžem to udělat, máme jenom jeho."

Zaparkoval jsem v Lincoln Hall a vášnivě Ritu políbil, položiv jí pravou dlaň něžně na prs. Vděčně přitiskla mou ruku k sobě. S velikým černým sešitem v podpaží jsem začal vystupovat po širokém italském schodišti, které u paty hlídali dva lvi a nad nímž se vznášel benátský lustr. Z pozadí ke mně slabě dolehly počáteční zvuky fanfár.

"Já vás chápu. Kdybyste si to rozmysleli, dejte mi vědět. Budu v Port Washington asi za měsíc. Zítra jedu nočním rychlíkem do Mnichova."

Nazítí večer jsme se všichni vecpali do tatro a odvezli strýčka Harryho na Wilsonovo nádraží. Dívali jsme se za ním, jak se vyklání z okna a mává, až vlak vyjel z nádraží a strejček nám splynul se semaforem.

IV

Že na vrcholu obloukové brány do zámku Polabí byl křídou namalovaný kosočtverec, přetátý svislou úhlopříčkou, mi připadalo hluboce symbolické, obzvlášť v okamžiku, kdy naše vzduchem chlazená tatra projížděla branou, aby mě dopravila do mého nového domova.

“Panebože, tady z toho dovopravdy dejchají dějiny, cejtíš to, Jeníku?”

“Ano.”

“Vidiš tamhletu věž?” Ukázal na okrouhlou stavbu, která vévodila nádvoří, a já přikývl.

“Tam musel Jindřich ...”

Ale co tam musel Jindřich, to jsem se nikdy nedověděl, protože vtom k nám přes nádvoří dobíhal pan Formánek bez převlečníku. Měl rty zmodralé mrazem, který na něho dorážel tak nelitostně, že odznak strany Lidové na jeho klopně byl pokryt jinovatkou. Coši v jeho očích prozrazovalo, že obdivuje mého otce pro jeho peníze a pro společenské postavení, jež z nich vyplývalo. Možná že jsem ho odsoudil příliš ukvapeně, ale měl jsem už své zkušenosti.

Mezi kamennými zdmi uvnitř budovy, jako by se zima zhustila a vystupňovala. Dřevěné schody byly vyšlapány tak, že se uprostřed prohýbaly. Pan Formánek se

rozpovídal o zaslých časech, o tom, jaké to bývalo v Ústí před válkou. Měřil si mě ledovým pohledem, zvlášť charakteristickým pro jeho levé, skleněné oko – byl to následek úrazu, který utrpěl v mládí při lukostřelbě. Jelikož jsem však o tom nevěděl, vykládal jsem si ten jeho nevlídný kukuč jako výraz nepřátelství.

Maminka bez ustání plakala. Podle ní byl ten celý nápad s internátní školou spiknutí, které ve vsi nevinnosti nadhodil strýček Harry, a tatínek se ho chytil jediné proto, aby okleštil její mateřská práva – a všechno to bylo součástí toho čím dál tím rychleji vířícího kolotoče poválečného Československa, které špelo ke konečné katastrofě, ke komunistickému převratu.

Seděli jsme tam a poslouchali, jak pan Formánek przní anglické pedagogické názvosloví, které pochylil za války v západní armádě. Hovořil s úchvatem o britských ostrovech, kde studoval nejmodernější metody výučby a kde záviděníhodný vztah mezi jednotlivcem a vládou je především důsledkem zdravého výchovného systému. Spikoval své věty pojmy jako motivace, koncentrace, individuální instruktáž a extrakurikulární interest – někdy je překládal do češtiny, jindy je ponechával v původním znění, protože v překladu očividně ztrácely na dramatickém účinu.

Matka přestala štkát a propukla v nadšení. Rozhovořila se o tom, jaké zcela ojedinělé problémy zanesla do mého vzdělání nezištná politická činnost mého otce, jak se nátlak ministerstva školství ovládaného komunisty přenášel i do školních škamen, a jak je štaštná, když vidí, že v těchto zdech, které v hrudi každého Čecha vzněcují posvátné city, to bude docela jiné. Formánek vyslovil politování nad tím, že my, národ s hrdou vychovatelskou tradicí Komenského a Masaryka, jsme nuceni trpět tak kruté podmínky. Potom se však náhle odmlčel, protože dveře kanceláře se bez zaklepání otevřely a vešel vysoký muž v černém plášti, vlasy

nabírané do vysokého lesku a přihlazené k bezvadné symetrické lebce.

Zůstal stát ve vzdáleném koutě místnosti, tvář zahalenou šerem jako v nějakém expresionistickém filmu. Hovořil k věci, bez přidavných jmen a příslovců, stručně a jasně. O mém otci slyšel, a je rád, že ho poznává. Bude mým poradcem a jmenuje se Gott. Je čas odnést mé věci do mého pokoje a uložit je, než bude večer. Za doprovodu opětovných vzlyků své máti jsem vykročil za Gottem z dvoukřídlových dveří do temné a ledové chodby. Držel jsem se dva kroky za ním. Tak jsme vystoupili po dalších schodech, prošli ještě jednou chodbou, zabočili za roh, sklonili hlavy, abychom nenarazili do klenutého dveřního rámu, a vešli do pokoje, kde stály tři postele. Gott ukázal na postel u okna, přikázal mi, abych si tam ustlal, a pak se obrátil k odchodu tak rázně, až se šosy jeho rozeptatého pracovního pláště rozevlály na obě strany.

Pět minut nato byl zpátky. Zběžně přelétl pohledem lůžko, které jsem s něžnou péčí proměnil v katafalk jako nožem vyříznutý a pokrýl drahou lněnou přikrývkou. Za levým uchem mě štiplo a protivně mi v něm zapraskalo, jak na ně dopadla jeho dlaň a vychýlila mě doprava.

„Řekl jsem ti, aby sis ustlal,“ dodal na vysvětlenou. Usměrněním dalším pohlavkem, přeletěl jsem přes postel, přičemž jsem koutkem oka zahlédl na stropě matný odraz světla naší vzduchem chlazené taty, která právě odjížděla branou, ozdobenou tím kosočtvercem.

Asi tak za týden jsem si na Gottovy návštěvy zvykl. Dokonce jsem je začal pokládat za nevilnou součást života v Polabí. Bylo to období jakéhosi speciálního otužování, dosti fádních procoviců pro Gotta i pro

mne; byly prováděny beze slova, ale podle pravidel, které jsme oba přesně dodržovali. Začalo to vždycky konstatováním, že nemám správně ustlanou postel. Pak se přikrývka, peřina, prostěradlo i matrace octly na zemi. První rána dopadla jako reakce na můj pokus sesbírat ložní prádlo z podlahy. Brzy jsem se naučil rány inkasovat. Přesnou metodu jsem pochopil od hochy jménem Jirát, syna národněsocialistického poslance. Jirát byl už v Polabí dva roky a tvrdil, že Gott je lepší než jeho předchůdce, kterého přeložili na dívčí školu do východních Čech. Podle Jiráta měl dřívější instruktor ve zvyku učinit výpad uprostřed věty, právě když dotyčného žáka vychvaloval do nebe. Tento menší, důmyslně užívající elementu překvapení, nesmírně ztěžoval obranu.

Gott někdy obměňoval taktiku. Postele si ani nevšímal, zato přešel prstem po nějakém zastrčeném kousku nábytku, zjistil, že je na něm prach, a jen tak pro začátek mě praštil pěstí do žaludku. Přímo geniálně dokázal člověku způsobit prudkou tělesnou bolest a uvrhnout ho do stavu trvalé bezmoci, aniž zanechal na jeho těle jakékoli viditelné stopy. Pracoval tiše, bez nejmenšího vzrušení v ostře řezané tváři, a zasazoval metodicky rány tam, kde jsem je nejméně čekal; konec cvičení oznamoval tím, že vytáhl z kapsy pruhovaný kapesník a otřel si potem zbrocené čelo. To chtělo, abych zůstal ležet na zemi a lapal po dechu. Když mě políbila máma, přidal jsem pár vzlyků a několikrát zacukal tělem, aby bylo vidět, že jsem úplně a nadobro vyřízen.

To, co mi Jirát pár vteřin po zhasnutí světel hned druhou noc v Polabí pošeptal, dodalo celé situaci vzrušující, téměř exotické příchuti. Jirát tvrdil, že Gott je marxista, který zuřivě nenávidí každého, kdo strání buržoasní demokracii. A proto si tak zasedl na Jiráta a na mne.

V Polabí se mučednictví stalo mým denním chlebem. Nevýhledával jsem je, dostavovalo se samo každý den

přesně v půl páté odpoledne, kromě sobot a nedělí, kdy Gott dojížděl do Nymburku za svou šerednou ženou a houfem harantů, jejichž rozmazanou fotku měl vystavenou na prádelníku.

Jakmile jsem se na zámku trochu ohřál, stal se ze mne "učiněný povstalec", jak se nervózně vyzpověděl pan Formánek. Gott mě soustavně trestal měsícem domácího vězení, čímž se mé styky s rodinou omezily na oděný vulkanový kufík se špinavými košilemi a spodky, který každé pondělí odvázel autobus do Prahy a ve čtvrtek zase přivážel s čistými košilemi a prádlem. Při návratu v něm obyčejně bývala plechovka, jejíž poklop začínal rezavět, což dodávalo sušenkám uvnitř pikantní příchuti, a nejméně tři čísla Lidové demokracie. Ta pro mne neznamenala pranic, kromě poslední stránky nedělníku. Tam Lidová demokracie přetiskovala komiks s Buckem Rogersem a Mickey Mousem.

Ve čtvrtek jsem si vždycky pospíšil do učebny, kde se konala povinná příprava, abych si mohl sednout u okna ve vikýři. Dával jsem se, jak se pražský autobus pláží marastem po náměstí Jindřicha z Polabí a zastavuje před vchodem do zámku. Pak začal řidič sundávat zavazadla se střechy. Zablýhl jsem svůj kufík, a jak jsem viděl tolikrát v kině, zaostřil jsem se pouze na něj a udeřil jsem si kroužek z palce a ukazováčku, abych si vymezil pomyslné promítací plátno.

Taj. dův. kufr došel a bude přenesen do budovy, kde jeho obsah přezkoumají orgány Zpravodajského oddělení č. 13. A kdože stojí v čele Zpravodajského oddělení č. 13? No přece Džony Kraun, dříve příslušník Královského výsadkářského pluku angloameri...

Muž, který si to povědomým křepkým krokem hasil s kufrem k zámku, nebyl nosič jako obvykle, nýbrž Stanislav Zeman. Tyž Zeman, co měl na Karláku ten byt s mřížemi v oknech, osvobozený od SS Standartenführera.

Vyjel jsem a vyskočil, pravou ruku ještě pořád zdviženou v buddhistické pozici Džarmakakra mudra. Což ovšem nečinilo žádný dojem na Poljanova, jenž měl ve studovně dozor. Poljanov byl bílý Rus, uprchlík, ale postupně měnil barvu do růžova a dokonce nabíral i sytější odstín, podobně jako celá naše země. Poljanov učil v Polabí ruštinu a ve zmíněném okamžiku stál hned vedle mne. Nikdy pro ránu daleko nešel, a tak mě čistá šlupka na biceps rázem navrátila do skutečnosti.

"Što éto?" zařval.

"Éto kamarád, charašó kamarád, nejlepší kamarád. Zrovna přijel pražským autobusem."

Poljanov se zadíval do noci tlustými čokami brýlí. Vějral na náměstí, ale už bez zájmu o příčiny, soustředěn pouze na následky, to jest ticho a pořádek ve studovně. Sedl jsem si a čekal, až pro mne někoho pošlou.

Zeman vymohl povolení, že smím odejít ze zámku. Dostat takové povolení dalo pernou fušku i o sobotách, ve všední den večer to bylo nad lidské síly. Zeman to dokázal. Do úmoru opakoval, že se zastavil v Polabí cestou do osvobozeného pohraničí, kde hodlá zorganizovat dobrovolnou brigádu na osev polí po Němcích. Formánek prohlásil, že v takovém případě by měl přenocovat na zámku, a nabídl, že mu dá ustlat postel. Zeman se pohotově jako vždy omluvil, že měla nevečeřel a má hlad jako vlk. Zámecká kuchyně už měla po šichtě, a tak jsem za pět minut nato klusal vedle Zemana přes nádvoří a kolem Jindřichské věže na náměstí, vstříc svobodě.

Se Standou jsem si dal druhou večeři, horký kořeněný guláš, a zapíjel jej plzeňským z jeho püllitru, abych tu palčivost zmírnil. Uprostřed večeře jsem se zarazil a

vykulil oči na Zemana.

"Člověče, co tvůj žaludek? Copak si smíš takhle dávat do trumpetů?"

"Já můžu jíst všechno," usmál se. "Jak se vaří na zámku?"

Já řekl, že prima, a pak jsme se ládovali mlčky dál, až jsme vyprázdnili talíře s příjemným zadostiucíněním z dobře vykonané práce. Potom si Standa ubalil cigaretu, zapálil si a začal vypouštět z úst oblaka modrého kouře. Dívali jsme se, jak se vznáší ke stropu, jako by to bylo to nejdůležitější v tom pokoji a ve světě vůbec. To proto, že byly blízké a proměnlivé.

Šlukoval jsem tu vlhkou cigaretu tak rychle, až se mi zatočila hlava. Dlouho jsem nekouřil, hlavně proto, že mi to v zámku nestálo za ten průšvih. Zároveň s válkou jsem skoncoval i se zvykem vyhrabávat špačky z kdejáckého zasviněného popelníku, a vzhledem k špiclovskému systému, který v Polabí panoval, byl každý pokus o zakoupení krabičky cigaret ve městě nejen ztřeštěný, ale vysloveně směšný.

"Ublížil ti Gott?" zeptal se Zeman znenadání.

"Každej den mě ..."

"Ne, já se ptám, jestli ti ublížil doopravdy, natrvalo."

"To ne."

Chtěl jsem se zeptat, jak o tom všem ví, ale pak jsem si vzpomněl, že jsem mu jednou, když mě popadla lítostivá nálada, napsal dopis.

Pohnutivými slovy jsem mu vylíčil, jak úpím pro otce, pro vlast, pro demokracii. Já zkrátka nebyl žádný tichý trpiteľ.

"Co myslíš, proč má Gott na tebe tak spadení?"

"Víš, že jsem demokrat. Ví, že táta je proti komunistům, a von je fanatickej komunista."

"Jaks na to přišel? Víš to jistě? Řek něco takovýho?"

"Tady to o něm každej ví."

"Partajní legitimaci má, to je pravda."

"Jak to víš?"

"Věruška má v Nymburce tetu. Minulej tejden jsme u ní byli."

"A Gott tam bydlí. Já viděl fotky tý jeho šeredný báby." Zeman bubnoval do stolu, pátravě se na mne díval a rozhodoval se, zda mi má položit další otázku.

"Nařídil ti někdy, aby ses svlík? Teda když tě chce spráskat."

"Párkrát. Snad třikrát." Očima jsem se ho ptal, co to má znamenat. "Jenom kalhoty."

"Bohuslav Gott je totiž patlogickej sadista."

"Cože?"

"Dělá mu dobře teprat lidi. Každýho. Jestli je to demokrat, fašista nebo trockista, to je mi putna."

Chvilku bylo ticho, pak jsem řekl zkomíravě:

"Mláti mě proto, že tatínek napsal ten článek. To vím jistě."

Zeman musel zahlédnout tu hrůzu v mých očích. Chvilí vážil argumenty pro a proti, pak se rozhodl a pokračoval ve vysvětlování.

"Všechno to souvisí s tou dnešní hnusnou atmosférou. Koukej, Gott je komunista, tak zvané salónní komunista. Na okresním sekretariátě v Nymburce je známej jako revizionista. Věří, že masové násilí oslabuje marxistickou ideu, znehodnocuje ji a ubírá jí na přesvědčivosti."

Pak se zeptal, jestli mu rozumím, já řekl, že ne, ale Zeman pokračoval, jako by mě neslyšel.

"Gott tě mlátí, protože ho to pohlavně vzrušuje – pak se mu děje to samý, co se stalo tobě, když ti Věruška tenkrát u mě polonahá vykládala marxismus."

"Ty o tom víš?"

Přikývl.

"No ale copak ho nemůžou zavíř? Není to trestný?"

"To bys musel mít svědky. A i potom by se Místní národní výbor postavil za každýho, kdo mlátí syna Josefa

Dubskýho."

Ticho. Nevěděl jsem, co říct. Marně jsem se rozhlížel po všech koutech zakouřeného lokálu po Džonym Kraunovi. Zeman si ubalil druhou cigaretu a začal pouštět z úst tiché modré-obláčky.

"Jsou pořád silnější. Myslím, že Věruška má pravdu. Nakonec to vyhrajou."

"Kdy budeš tím zubařem?"

"Praštil jsem s tím."

"A co Věruška? Ta ještě studuje?"

"Jo. Rozhodla se, že to všechno přežije. Zubaři mají velkou šanci přežít revoluce."

"Stando, nikdys mi nepověděl, co se stalo s tím tvým kámošem – s tím, co byl v Dlouhý ulici a měl tuberu – je ještě živ?"

Zeman byl rád, že jsem změnil téma, a s gusem mi vyličil, jak ustupující esesáci v květnu 1945 zavraždili jeho přítele i se ženou.

V

Na léto 1947 na Orlici, poslední buržoasní léto ve východní Evropě, vzpomínám zcela ve stylu dokumentárních filmů o velkých válkách.

Jako doprovod pro tehle film bych si vybral Dvořákův 10. Slovanský tanec a zabral bych dům Dubských skrze ranní mlhu ve chvíli, kdy peláším na náves s kluky z obecního chudobince, puntíkové šátky v rukou, jako že jdeme na houby. Pak bych ukázal, jak odbočujeme, sotva se octneme z dohledu, a šplháme do kopce směrem k pohraničí, kde Češi v třicátých letech vybudovali opevnění, na něž Němci v čtyřicátých spotřebovali spoustu třaskavin, než se jim podařilo vyhodit je do povětří. A když s tím byli napůl hotovi, přestali postupovat na východní frontě a kalupem se vraceli, zoufale hledající nějaké opevnění, ale tam, kde kdysi bývalo, našli povětšinou jen hromady ssutin.

Potom bych natočil, jak se plížíme do bunkrů a svítíme si baterkami na betonové zdi, které se kdysi lily jako cementová kaše na drátěnou síť, celí užaslí a uchvácení důmyslem, který člověk osvědčil v některých oborech svého konání.

Karlovo ječení bych asi z filmu vystříhl. Tu scénu, jak mu nevybuchlý granát utrl dva prsty, bych vynesl

celou, aby se film mohl promítat pro miádež. Ale zato bych udělal široký záběr zvlněných kopců nad orlickým údolím s poli, které na nich byly narysovány jako podle pravítka. Ukázal bych nás kluky, v měsíčním světle 6. července u hranice na památku upálení Mistra Jana Husi, která vzplála poté, když nám došly rachejtle. Ukázal bych, jak procháme přes louky a pruhy pastvin mezi poli vlnícího se obilí, hned nato, co jeden z dospělých poznamenal, že teď už za chvíli vsednou čarodějnice na koštata. Pak bych natočil, jak se s Mařenkou Krášovou krčíme za kapličkou u cesty a tetelíme se strachem, když jde kolem vesnická žebráčka Barka. Přichází z hospody, kde vyzunkla všechno pivo z půllitrů, které se vrátily do kuchyně nedopité. Hučí si melodii, která sice není k rozeznání, ale zato je nádherně strašidelná.

Ruka mi přejíždí po Mařenčiných plátěných šatech, po jejích mladých citlivých řadrech a Mařenka zapomene na zlou Barku, vystřelí z našeho útulného hnízda, vyděsí žebráčku, až se dá na útěk opačným směrem, a uhání domů, do bezpečí.

A kdyby se mi zdálo, že můj film začíná sklouzávat do banality, udělal bych prolínačku a střihl přes to záběr Prahy. Ukázal bych holohlavého Jana Masaryka, jak odjíždí s vládní delegací do Moskvy, a pak zase, jak se smutně vrací, protože ustoupil Stalinovu požadavku, aby Československo odmítlo pomoc v rámci Marshallova plánu, kterou mu Američani nabídli. Pro znalce mezinárodních vztahů by bylo jistě zajímavé, kdyby se mi podařilo ho vzít, když říká: "Odjížděl jsem do Moskvy jako ministr suverénního státu a vracím se jako Stalinův slouha."

V dalším šotu by se objevila maminka uprostřed nejbližších příbuzných na verandě našeho domu, jak popíjí kávu při každoroční rodinné slezině. Ale v mluveném komentáři bych poznamenal, že některé velmi důležité osobnosti chybí, jako třeba strýček Pavel z

Příbrami a teta Anna z Olomouce. Strýček Pavel se dal ke komunistům a byl právě jmenován ředitelem místního gymnasia. Teta Anna, válečná vdova, jejíž muž, povoláním řezník, byl přistižen při prodeji vepřového načerno a stát na Pankráci, se znovu vdává a bere si sociálního demokrata. Její marxistický snoubenec si vymínil, že teta přeruší veškeré styky s mým otcem.

Příbuzní, odění do bílých plátěných obleků a pestrých bavlněných šatů, jsou povětšinou drobní obchodníci, nižší státní úředníci a neslavní učitelé. Nemají žádný vliv na to, jak se toho léta vyvíjí situace v zemi, a třesou se strachem, protože se šušká, že presidenta ranila mozková mrtvice, protože bolševici stupňují nátlak, a vyvlastňování soukromého majetku a nastolení policejního režimu pokračuje mnohem rychleji, než se čekalo. Sjeli se do Orlice především proto, aby jim ten udatný bojovník, Dubský starší, dodal mysl. Nevadí jim, že přeskakuje od národního hospodářství na kulturu, na politiku a na mezinárodní vztahy. Nanaší jim rovně a jasně, že bolševik je v posledním tažení, a všechny současné události vysvětluje jako smrtelný chropot, poslední křečovitě záchvěvy netvora, zrozeného z války, který však mele z posledního, teď, když mír už čítá dvě jar.

Jako bych je viděl, jak si sedí na verandě v Orlici v srpnu 1947 a nikdo z nich netuší, že už se nikdy, do nejdelší smrti takhle nesejdou.

Kamera mého dokumentárního snímku by pomalu ujížděla od verandy, dál a dál, až už by tváře nebyly k rozeznání, a pak by se rozplynuly a vymazaly i jejich postavy. Potom bych to překryl záběrem paseky na druhé straně jezera a ukázal bych otce, jak jde po pěšině lesem, hlavu skloněnou, a pak se vrací v čunu po jezeře, vážný a zamýšlený; buď by nemluvil vůbec, anebo by jen jednoslabičně odpovídal na otázky, jimiž by ho maminka zahrnovala.

Letní pobyt Dubských na Orlici oficiálně končil 30. srpna, kdy k nám vždycky přišli na kávu všichni místní hodnostáři včetně řídícího učitele a hokynáře. Bylo zvykem hned druhý den zatlouci okna prkny a vrátit se do Prahy.

Hosté se dostavili po jednom, líbali matce ruku, obdivovali se kráse domu a jeho poloze, plaše upijeli kávu a hovořili o velikém hotelu, který prý chce nějaká švýcarská společnost postavit na druhé straně jezera. Půl hodiny poté k nám zavítal pan Jíra, předseda Místního národního výboru. Na pozdrav mé matky neodpověděl; zamířil k otci, který přijel do Orlice na víkend, odpívl si před ním a pravil:

“Já ti přišel jenom říct, že se ti na ty tvý mejdany vyflajzu, ty jedna hyeno reakcionářská!” Pak se rozhlédl po zkoprnělých hostech a pohrozil jim ukazováčkem.

“A vy, vy všichni budete litovat, že ste sem lezli!”

Otočil se na podpatku a odešel. Hosté pak odešli také, jeden po druhém, a všichni bez výjimky se omlouvali za Jírovo chování. Večer se otec vrátil do Prahy. Druhý den jsem pomáhal ubednit okna.

Poslední noc na Orlici nám přerušil restauratér Šturm, který přepádlaval přes jezero, aby nám donesl zlou zprávu. Řekl, že ho volal nějaký lékař z pražské nemocnice a sdělil mu, že otec byl postřelen z kulovnice ráže 22, když se vracel pozdě v noci domů ze shromáždění Lidové strany.

Rána nebyla nebezpečná. A na soucit stejně nebyl čas. Otec si pobyl dva dny v nemocnici a pak se vrátil domů, duši plnou nenávisti. Pachatel útoku nebyl nikdy odhalen.

Tou dobou se otec, který byl poradcem na ministerstvu zahraničního obchodu, už skoro vůbec nestaral o své zaměstnání. Neustále cestoval křížem krážem celou zemí a předsedal schůzím Lidové strany, paží hrdě zavěšenou na černém hedvábném šátku, vlasy pěkně učesané.

Hovořil teď mluvou uhlazenou, důstojnou a zlověstnou, téměř prorockou. Vzpomínám si, jak jednou v pátek večer mluvil na schůzi v Hradci Králové. Byl jsem u toho, protože mě otec cestou vyzvedl z polabského zámku. Pan Formánek tentokrát nepřikvačil z kanceláře. Popravdě řečeno, jakmile otcova vzduchem chlazená tatra vjela na první nádvoří, Formánek záhadně zmizel.

Koutkem oka jsem však zahlédl Gotta, jak pomalu zatahuje krajkovou záclonu ve sborovně. Pak už jsme se rozjeli na schůzi.

“Kdyby tuto ránu zasadil Čech Čechovi pouze ze zlé vůle, netýkala by se nikoho, kromě policie v mé čtvrti. Ale v mé čtvrti není policie. Jsou tam pouze muži v uniformě, kteří podléhají ministerstvu vnitra. Nezajímá je žádný zločin, který není spáchán na dělníkovi. A postižený musí být nejen dělník, ale také člen KSČ. Není divu, že tyto muži v uniformě mají poslední dobou tolik volného času, když se komunistická strana den ze dne zmenšuje.” (Uznalé pochechtávání.)

“Má zraněná paže, to je totéž jako ty tři balíčky, označené jako voňavka, ale obsahující bomby, a zasláné ministru Masarykovi, Drtinovi a Zenklovi. Má paže je důkaz Stalinova zasahování do našich věcí; ztělesňuje pokusy komunistů přimět K.H.Franka, popraveného lidického vraha, aby výměnou za svůj život udával nekomunistické hrdiny odboje. Zkrátka, je to symbol všeho, co je v naší zemi haněbné a mrzké, všeho, co musíme napravit dřív, než se budeme moci hrdě a čestně postavit světu!”

Projev byl vždycky stejný. Opakoval se do omrzení v Brně jako v Jihlavě nebo v Aši. Otcova fotografie s paží vystavenou vyzývavě na odiv se objevila ve všech novinách a časopisech od Mladého světa po Jihočeského zemědělece. Otec řečnil a já trpěl Gottovou zlobou sám, bez jediného přítele, protože Jiráť už před několika měsíci ze zámku odešel. Jeho otec zhodnotil situaci a dospěl k

závěru, že se řítíme do zkázy. Prodal, co měl, za směšnou cenu a vystěhoval se na Nový Zéland.

Formánek si dal záležet, abych mu co možná nepříšel na oči. Už dávno se mě přestal ptát, jak se daří panu otci. Na jeho klopě, kde se kdysi skvěl odznak Lidové strany, byla teď jen kulatá jamka. A když si dal udělat nový oblek z látky dovezené Unrrou, nezbylo po jeho někdejší stranické příslušnosti ani stopy.

Každý víkend mě jeden chlapec ze sexty doprovázel domů a dostával za to deset korun. Otec mi vysvětlil, že to je ochranné opatření. Ve škole nebyl přes neděli prakticky žádný dozor a otec se bál, že by mě někdo mohl unést nebo zranit.

"Kdo by mě unášel?"

"Copak ses neučil o tom hodném strýčkovi Josefu Stalinovi?"

"Učil."

"A o té nádherné komunistické straně, která konečně zavede v naší zemi rovnost?"

"Ano."

"No a tahle nádherná komunistická strana v čele s generalisimem Josefem Stalinem by z tebe beze všeho nadělala faširku, kdyby ji to pošlo třeba jen o centimetr blíž k moci. A teď pojďme jíst, maminka dělá knedlíky."

Šmelináci vycítili, že je načase zabalit to a jít od války. Dovezli z americké okupační zóny tuny strojů, šatstva, vojenských přidělů a vojenských motorek se sajdkárami. Celé dny přemalovávali khaki nátěry a při tom poslouchali desky Stana Kentona a Kamila Běhounka a broukali si, Richarde, otevři dveře.

Noviny se navzájem překřikovaly titulky, občas

vytištěnými červeně. Otec byl většinou pryč, přednášel, organizoval, prorokoval, varoval a někdy běsnil s pěnou u úst. Komunisté polepili tramvaje letáky, které velebily Sovětský svaz za to, že nám prodal pšenici, a mládež na ně přepisovala – často i veršem – že Unrra dává jídlo zadarmyko a nekecá si do lebedy. Život nabíral horečné tempo, protože volby byly stanoveny na jaro a záleželo na tom, aby se všechno do té doby sfouklo.

V Polabí tak rušno nebylo, jenom přes náměstí občas přepochodoval oddíl divoce vyhlížejících milicionářů. My však odemílali pořád stejně jednotvárně nerostné bohatsví Uralu, verše Karla Hynka Máchy a pragmatickou sankci. V lednu dala výpověď Miss Dawson a na Formánkově lici se už natrvalo uhnízdl truchlivý výraz.

Miss Dawson byla chloubou Polabí, neboť z celého profesorského sboru ona jediná byla poddanou anglického krále. Po pravdě řečeno, byla jedinou svého druhu v celých západních Čechách. Její otec byl zástupcem ředitele soukromé školy poblíž Swansea. Tolik se trdil nad tím, jak Británie zradila Československo v Mnichově, že se rozhodl to osobně odčinit. Proto k nám poslal svou dceru, dvaadvacetiletou brěcu jménem Sybil, která koktala, požírala kopce cukrliat, a jelikož nerozuměla ani slovo česky, často za celý den vůbec nezaznamenala, co se kolem ní děje. Měla nás učit angličtině, jakožto výběrovému předmětu. Tehdy bylo v Polabí módou mezi studenty se západáckými sklony chodit na angličtinu, ale bylo to povýtce symbolické gesto. V hodinách naší Sybil se žádné učení nekonalo.

Miss Dawson dala výpověď, protože jí to tatíček nařídil. Poslal jí tři obálky, plné výstřížků ze Sunday Telegramu a Manchester Guardian o tom, jak se situace v Československu zhoršuje. (Pro pořádek přiložil i několik výstřížků z Daily Workeru o tom, jak se situace v

Československu trvale zlepšuje.)

Pro Formánka to bylo krajně zlověstné znamení. Za války sloužil v nesprávné armádě na nesprávné frontě. Domů se nevrátil s generálem Svobodou od Východu, nýbrž od Západu. Což bylo moc zlé pro toho, kdo chtěl dělat kariéru v bolševickém režimu. Sybilin odjezd věstil zkažu a to byla realita, kterou Formánek až do té doby odmítal brát na vědomí.

Jednou ráno vykročila Miss Dawson ve svých skotských háfrletech do mlhy halící nádvoří, v ruce kufřík převázaný špagátem, a zamilovala se k tmavému austrinu s britským diplomatickým číslem, který tam na ni čekal. Formánek zamumlal něco o krysách, které opouštějí potápějící se loď, a obrátil se k odchodu. Poljanov si počkal, až Formánek zahnul za roh, a pak teprve vytáhl z náprsní kapsy ušišmaný notes. Olízl tužku, nalistoval prázdnou stránku a napsal: Potápějící se loď – naše vlast. Formánek, 10. ledna 1948. Pak se odšoural i on.

VI

Asi v polovině února jsem stál na nábreží u Národního divadla a sledoval, jak Džony Kraun svihá osmy kolem kanadského týmu. Kraun vedl československý útok v sněhobílém svetr s červenými písmeny ČSR ve předu a s velikou jedničkou na zádech. Začínala druhá třetina a Kraun právě vsílil třetí branku. Kanadani nezaváleli ani jednou a nevěděli, kde jim hlava stojí.

Ze špinavé mlhy se vynořila postava povědomých obrysů, ale jaksi nečekané velikosti. Teprve na vzdálenost několika kroků jsem poznal, že to je Lubomír Snížek v montgomeráku a v plném rozkvětu puberty. Zdálo se mi, že jakmile mě zmerčil, chtěl se otočit a zmizet, ale asi jsem se o zábradlí a zahleděl se na led, jako by i on viděl Džonyho Krauna. Směšný nápad! Prohlížel jsem si ho ze strany a obdivoval mohutného havla, který mu padal až na límec. Ze spodního rtu mu klímbala marvelka a prsty v jelenicových rukavicích vyfukávaly složitý rytmus na zábradlí.

“Ještě bydlíš tady vedle?” zeptal jsem se.

Konečně mě pocítl pohledem, oči ospale přivřené propastnou lhostejností.

“Furt tam co dycky.”

"Já jsem v Polabí v internátě."

Mechanicky přikývl a pokyvoval dál. Pak si přihladil pramen vlasů k levé straně lebky.

"Ale že už to připadá člověku dávno, co jsme se rvali s bolšánama při Štanclový hodině, co?"

Rekl jsem to příliš dychtivě, ale to proto, že v Polabí se mi nikdy nepodařilo dát dohromady tak skutnou partu. Na to nás v zámku drželi příliš zkrátka.

V té chvíli, v tom nečase na nábreží, mi znovu ožila v paměti ta slavná éra Švajnehundů ze Starého Města, nálety i bezhlavý Ladislav Menšík. A můj jediný spojovací článek s tím vším byl tehle štráf, někdejší Lubomír Snížek.

"Pamatuješ na OV, na Obránce vlasti, Lubo? Na tu skrejš se zbraněma na esesáky, co byla zrovna tady dole? Pamatuješ?"

Ovšemže se pamatoval. Musel na to často vzpomínat, vždyť byl náš vůdce.

"Hele, Dubskej, nese se, to nemáš žádný jiný starosti?"

"... a jaks nám tehdy přines ty prázdný americký patrony a ukazoval nám, jak s nima budem krágltovat ty sráče bolšánský, na to se pamatuješ?"

"Ne," řekl Lubomír. Velmi tiše.

"Ale jakpak by ses nepamatoval, přece tam v parku u Karlova mostu!"

"Ne, na to se nepamatuju."

"Byl tam taky Vojta a kluci ..."

Snížek se ke mně otočil. Byl to pohyb přesně nacvičený a bezvadně provedený. Vyndal marvelku z úst a řekl:

"Na nic takového se nepamatuju, Dubskej. A už vůbec se nepamatuju, že bych někdy užíval vejrazů jako sráči bolšánský. To spíš ty sis liboval v těchhle silnejch slovech. Víš tutově, žeš to neřek ty?"

Pánové, abych to nevědě! Já něco takového říct, tak mě Vojta zlinýroval, že ze mne nezbyl masnej flek!

"Samo, že to vím. Tys byl vůdce party, Snížku."

"Ne vždycky. Někdy to za mě vzali i jiný."

"Kdo například?"

"Třeba Matějka."

"Matějka byl haur, kterej se doved prát. Ale vůdce to žádněj nebyl."

Čím jsem byl našťvanější, tím víc jsem si troufal.

"Hele, co se to s tebou děje? Byls náš vůdce, a to nezapřeš. Že se nepamatuješ? Ty se nechceš pamatovat, to je to! A proč?"

Snížek se usmál pořádně odporným úsměvem, který mu zvlhl tu pitomou chlupatinu pod nosem, co se vydávala za knírek.

"No ne, jak ty rychle chápeš, hošánku, jeden až žasne!" Blahoslounný, hloupý, odporný Lubomír Snížek.

"Pánové, jestli takhle člověk vypadá v šestnácti, nechci se dožít ani čtrnácti."

"Jak trošku vodrosteš, pochopíš, jak to na tom světě chodí. A přestaneš bejt blbej ... Co dělá tvůj tatíček, ten slavněj hrdina?"

"Co si to sakra dovoluješ?"

"No víš přece – tvůj tatíček, co si dycky hrál na hrdinu v nepravěj čas. Kdyby byl něco podnikal za nacistů, mohli to vyžehlít u komunistů. Ale to ne."

"A to děláš ty?"

"Co?"

"No že si to žehlíš u komoušů."

"Podíval ses někdy na mapu Evropy?"

"Bodejť ne."

"Tak to sis musel všimnout, že dyž nebudeš zadobře s komoušema, seš v loji."

Už jsem Krauna neviděl. Vydal jsem se do vršku ke Karlovu náměstí a snažil jsem se ze všech sil vyzmizikovat si z hlavy vzpomínku na setkání s dnešním Snížkem. To mi zasadilo ránu ze všech nejkrutější.

Začalo drobně pršet a jedoucí auta mi pocákala kalhoty mokrou brčkou. Za chvíli mi promokl kabát a

páchl mokrou vlnou. Jak jsem se vzdaloval od řeky, město bylo čím dál tím škaredější a já uháněl za Zemanem pro nějaké to dobré slovo.

Nikdo nepřišel otevřít ani na třetí zvonění. Stál jsem před bytem celý sklíčený, promrzlý a zoufalý. Nechtělo se mi vrátet se domů tím ledovým deštěm a rámusícím městem. Pak se pomalu otevřely dveře protějšího bytu, vyšourala se bělovlasá paní o holi se stříbrnou rukovětí a v kožešinových pantoflích, a zamířila ke mně.

"Hledáte pana Zemana?" zeptala se tiše, vlídně.

"Ano ... ano ... víte, kde je?"

"Je na Bulovce - jestli je ještě živ. Tam ho, myslím, odvezli."

"Odvezli? A kdo?"

"Von byl moc špatnej, když ho nesli do ambulance, mladěj pane, to bylo vidět."

"A víte, co mu bylo?"

Pomalů zavrtěla hlavou.

"Jste z příbuzenstva? Von byl váš strejček nebo co?"

V tu chvíli jsem už bral schody po dvou dolů a dopadl na chodbu o poschodí níž.

"Jenom kamarád, dobrěj kamarád, paní," křikl jsem nahoru. Ale pak jsem se zastavil.

"Paní, jste pobožná? Teda jako jestli se modlíte?"

I na tom setmělém schodišti jsem poznal, že se usmála a mírně pokývla.

"Tak se za něho pomodlete, prosím vás," zaječel jsem, ale už jsem se neotočil. Zastyděl jsem se za svou zpozdlou prosbu a nechtěl jsem vidět, jak se ta paní tváří.

Našel jsem v kapse zmačkanou desetikorunu a tak jsem naskočil do červené tramvaje, skrčil se do kouta a vztekal se, že tramvaj jede tak pomalu a každou chvíli zastaví.

Vozy nebyly vytopené. Lezává zima mi už pronikla do svetru pod kabátem. Zuby mi chvílemi zajekaly zimou a připadal jsem si ztracený a zbytečný, jako by mě rozdrtila obrovská mokrá mašina, která se nemilosrdně valí

kupředu a ani si nevšimne, kolik mrtvol už přejela. Vší silou jsem se snažil přivolat Krauna, ale ten nikdy nepřicházel, když jsem nebyl tělesně fit.

Místo něho se mi vybavil Zeman, natažený na mramorové desce, mrtvý a nahý, s modrými rty. Hrůza mě obešla a teprve teď, v té zšeřelé tramvaji jsem si uvědomil, jak nesmírně mi na Zemanovi záleží.

"Bulovka!" vykřikl průvodčí a já vystoupil. Za okamžik jsem už proběhl branou a stál před příjmacím pultem. Dáma v bílém mi sdělila číslo budovy dřív, než ji došlo, že to neměla dělat, a honem se naklonila přes pult, aby mě upozornila, že se po návštěvních hodinách dovnitř nesmí, ale to už jsem byl v prachu. Uvnitř interny jsem zabloudil; pádil jsem po chodbách, kde stála opuštěná nosítka, kolem dveří od bíle kachlíkovaných koupelen a míjel ošetřovatele v bílých kazajkách. Nechtěl jsem se nikoho ptát a hledal jsem spásu jen v rychlosti.

Konečně jsem se octl na správném oddělení, mezi užasлыми lidmi, kteří jakživi neviděli, aby si to někdo třeba jen i polovičním tempem hasil po špitále. Leželi nebo seděli v postelích a někteří na mě valili oči, ale většinou jim bylo tak zle, že mě ani nevnímali. Zastavil jsem se nerozhodně uprostřed místnosti a rozhlížel se po postelích, jestli na některé nevidím tu známou postavu, ale už bylo pozdě, protože vtom mi stroze vyhlížející ošetřovatelka poklepala na rameno a opovržlivě se otázala, co tu mladý pán pohledává tak pozdě po návštěvních hodinách. Dal jsem se do breku, ale asi jsem nepůsobil příliš přesvědčivě, třebaže jsem úpěnlivě skučel, že hledám někoho, koho mám moc rád, a ať mně prosím dovoli, abych ho našel (přitom jsem ustavičně střílel očima sem a tam), vždyť jsem celý promoklý a vymrzlý, bé bé, a je mi taková zima, bé bé, jak bych se teď mohl otočit a vrátit se do Brna, když jsem přijel z takové dálky, jen abych uviděl bratrance, který je už asi v posledním tažení.

Začala mě strkat ke dveřím a už jsme byli skoro venku,

když jsem skrze šum v přečpaném oddělení rozeznal Zemanův slabý, docela slabounký hlas:

"Sestřičko, sestřičko, nechte mě s ním promluvit, než umřu!"

Pomalu mě dovedla až k poslednímu lůžku po pravé straně, kam jsem v tom šeru nedohlédl. Zeman tam ležel, pod hlavou nejmenší tři polštáře, obličej bílý a lesklý, brada jenom kost a kůže.

"Pane Zemane, je po návštěvních hodinách a ten chlapec utekl až z Brna. Musíme to přece oznámit jeho rodičům a ..."

Bylo zřejmé, že své počínání spíš omlouvá, než aby trvala na svém. Zeman se chabě usmál.

"Maruško, jestli ten jez Brna, tak vyjste z Ulán Bátoru. Bydlí v moc hezkém bytě na Starém Městě."

Maruška zmizela a já si sedl u Zemanovy postele a řekl mu, jak mi jeho sousedka prozradila, kde ho najdu. Standa vydechl bolestí.

"Kde se ksakru ten Václav tak dlouho fláká?"

Podíval jsem se na něho pozorněji, na jeho neholené obličej a oči podlité krví, a viděl jsem, jak kruté ho ta mizérie sebrala. Chvilí bylo ticho a já zuřivě přemýšlel, čím ho povzbudit.

"Myslels doopravdy to, cos řek tý sestře?"

"Co?"

"No že umřeš."

"To nezáleží na mně."

"Copak Věruška se o tebe nestará?"

"Věruška ...", usmál se při vzpomínce, "ta už nemá na reakcionáře čas. Ted' bydlí ve Vršovcích ve vile s jedním redaktorem Rudého práva."

Afektované jsem si zapálil cigaretu, což Zemana mírně pobavilo. Sám cigaretu odmítl a obličej se mu zkroutil bolestí. Čekal jsem, až to přejde. Pak se rozhovořil tak rychle, že jsem jen stěží stačil sledovat všechno, co na mne vychrlil.

"Hele, Jendo, poslouchej dobře. U nás, když se něco semele, tak to vždycky frčí tempem a je dobrý vědět dopředu přesně, co dělat. Tak jestli dojde k revoluci, ..."

"K REVOLUCI?" Vykulil jsem na něho oči.

"Jestli se komoušové rozhodnou, že půjdou na věc, nebudou se mazlit s nikým, kdo se jim stavěl do cesty. Tvůj táta bude jeden z prvních, koho si vezmou do parády, ale ty budeš v Polabí."

"Já mu přijdu na pomoc, to je hotovka."

To jsem byl celý já. Bohatýr, jak když ho vyšije. Muselo to být dědičné zatížení.

"Drž hubu a poslouchej," řekl Zeman nezvykle vlnitým tónem. "Vypadni z Polabí, jakmile uslyšíš, že komunisti jsou u moci. Musíme tě dostat přes kopečky. Jdi do mého bytu a zůstaň tam. Jdi tam za tmy a vlez tam ze střechy vedlejšího baráku - jak, to ti snad nemusím vykládat. A hled', ať tě nikdo nezmerčí. A ted' majzla: na dveřním rámu nahoře je klíč od bytu. Musíš tam vydržet, než ti dám hlášku, co dál. Jasný?"

Nechápal jsem. Snad to bylo tím, že v mých představách se nepřátelé ještě pořád ztotožňovali s Hurvínkem, že stínání hlav se konalo na fotbalovém hřišti a Jira byl jen nevyčválaný dacan a nikoli představitel vítězné třídy. Ale ze všeho nejspíš jsem nechápal proto, že jsem byl tím vším soužením unavený, že mě přestal bavit třídni boj i promočený kabát.

UCHVÁTÍ-LI TĚ. ZAHYNEŠ!

Tak hele, Kraune, nástup! Navlíkni si angloamerickou uniformu, popadni samopal a fofrem do toho! Ratatatata!

V přestávkách mezi zvracením krvavých hlenů mi Zeman znovu vysvětloval, že se musím schovat v jeho bytě, jakmile se rozpoutá občanská válka. Slíbil jsem mu to. Pak jsem uviděl Marušku spěchat přes sál a nechtěl jsem čekat, až mě vyhodí. Když jsem šel kolem kanceláře, uviděl jsem mladou ošetřovatelku, jak tam něco zapisuje

do chorobopisů. Zastavil jsem se a strčil hlavu do dveří.

"Promiňte," řekl jsem, když se ke mně obrátila, "ale mohla byste mi říct, jak to vypadá se Zemanem? Se Stanislavem Zemanem? Je to zlé?"

"Moc zlé," řekla.

25. února podepsal Beněš komunistickou vládu a den nato jsem dostal do Polabí telegram, že mi umřela babička a že mám ve tři hodiny nastoupit na autobus do Prahy. Když jsem opouštěl zámek branou s obrázkem vaginy, čekalo mě překvapení v podobě otcovy zasmušilé postavy, stojící u dveří naší taty. Než jsem se nadál, už jsem seděl na plědu na zadním sedadle mezi hromadami věpřovicových kufrů a tatra uháněla k západu.

Maminka skoro pořád plakala a tatínek proklínal pomalé mlékařské povozy, tažené koňmi. Strmívalo se, ale my si to hasili pořád dál; zastavili jsme se jen jednou na pár minut na vedlejší silnici u Kunešova, abychom dolili benzín z kanistru, který jsme si vezli v zadu na podlaze vozu. Překvapilo mě, že když tatínek vyprázdnil ten vzácný americký kanistr, vyhodil jej do špinavého sněhu u cesty. Nic mi nevysvětlil, zato mi vynadal, že jsem si nedokázal zkřehými prsty zapnout dost rychle kalhoty.

Usínal jsem a zase jsem se probouzel v tak krátkých intervalech, že se mi skutečnost a sen pomíchaly v hlavě. Uviděl jsem za volantem Krauna v angloamerické uniformě a slyšel jsem ho bodře vykládat, že se budeme muset přes hranice prostřít, protože to všechno patří k věci. Pak se tam objevil zase tatínek a podrážděně odsekával mamince, která ho nabádala k opatrnější jízdě, pil za jízdy černou kávu z termosky a kouřil jednu morrisku za druhou. Matka vzlykala, oči upřené před sebe, život je taková sázka do lutrie, člověk se tolik

nastará o lepší budoucnost, a když už se to všechno zdá na dosah ruky, objeví se nějaký bandita a člověku to ukradne před nosem a ještě ho ohrožuje na životě. Jsou to banditi, jen co je pravda, to mi nevymluvíte (nikdo ani necek!) a vůbec, jak je možné vybudovat lepší společnost na základech takové morálky, Josefe? Zloděj se před ničím nezastaví, jen počkej, jak se za pár měsíců začnou vraždit mezi sebou.

Břečel jsem na celé kolo. Studená tma, zlobné vrčení motoru, hlad, přečpaný vůz. Žádná jistota, žádné bezpečí.

"Tak sakra přestaneš už nebo ne? Nebuď jako stará brčca."

To mě umlčelo.

"Před několika měsíci se mi podařilo získat z peruánského vyslanectví pasy právě pro takovýhle případ. Jsme občané Peru. Víš, jakou řečí se mluví v Peru?"

"Já ani nevím, kde to je," odpověděl jsem mezi vzlyky. "Je to v Jižní Americe. Mluví se tam španělsky."

Pamatuj si tohle: neumíš ani slovo česky. Na hranicích budu mluvit jenom já. Německy."

"To oni mluví taky německy?"

"Některý jo."

"A proč nesmím nic říct?"

Zdálo se, že se ovzduší v tatře trochu uvolnilo.

"Nech ho něco říct, Josefe."

"Proč, sakra práce, proč?"

"Protože by to vypadalo přirozeně a to dítě si rádo hraje. Budeme si myslet, že je to hra."

"Hra? Pěkná hra! Děkuju nechci."

"Josefe, umíš něco španělsky?"

"Míval jsem španělštinu na obchodní akadé, ale to už je hodně dávno."

"No tak si na něco vzpomeň!"

Chvilku bylo ticho.